

मन्त्रालय/निकायगत प्रतिवेदन
२०७३

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
काठमाडौं, नेपाल

Serving the Nation and the People

दूरदृष्टि (Vision)

जनहितकालागि जवाफदेहिता, पारदर्शिता र निष्ठा प्रवर्द्धन गर्ने विश्वसनीय संस्था हुन प्रयत्नशील रहने ।

(We strive to be a credible institution in promoting accountability, transparency and integrity for the benefit of the people)

गन्तव्य (Mission)

सरोकारवालालाई सार्वजनिक कोषको दक्षतापूर्ण उपयोग सम्बन्धमा आश्वस्त पार्न स्वतन्त्र एवं गुणस्तरीय लेखापरीक्षण सेवा प्रदान गर्ने ।

(Provide independent and quality audit service to assure our stakeholders that the public funds are efficiently used)

मूल्य मान्यता (Core Values)

निष्ठा	(Integrity)
स्वतन्त्रता	(Independence)
व्यावसायिकता	(Professionalism)
पारदर्शिता	(Transparency)
जवाफदेहिता	(Accountability)

नेपालका
महालेखापरीक्षक

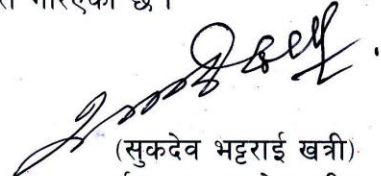

बबरमहल, काठमाडौं
नेपाल

मन्त्रालय/निकायगत प्रतिवेदन-२०७३

सार्वजनिक निकायको वित्तीय स्रोत साधन परिचालन र जवाफदेहिता वहनको निष्पक्ष एवं वस्तुपरक ढङ्गबाट मूल्याङ्कन गरी देखिएका मुख्य व्यहोराहरु समावेश भएको चवन्तौं वार्षिक प्रतिवेदन सम्माननीय राष्ट्रपतिज्यूसमक्ष आजै पेश गरेका छौं । मुलुकको सार्वजनिक आर्थिक कारोबारको नतिजाको बारेमा लेखापरीक्षणको माध्यमबाट सर्वसाधारणलाई जानकारी गराई सार्वजनिक वित्तीय जवाफदेहिता एवं पारदर्शिता अभिवृद्धिमा सघाउ पुऱ्याउने उद्देश्यले मन्त्रालय तथा निकायगत व्यहोराहरु एकीकृत रुपमा समावेश गरी यो प्रतिवेदन कार्यालयको वेभसाइट www.oagnep.gov.np माफत सार्वजनिकसमेत गरिएको छ ।

२०७३ साल चैत्र ३०

(सुकदेव भट्टराई खत्री)
कार्यवाहक महालेखापरीक्षक

विषय-सूची

लेखापरीक्षणको उद्देश्य, क्षेत्र र पद्धति	पृष्ठ
लेखापरीक्षण तथा बेरुजू स्थिति	
निकाय/मन्त्रालय	
१. राष्ट्रपतिको कार्यालय	१
२. व्यवस्थापिका-संसद सचिवालय	२
३. सर्वोच्च अदालत	३
४. निर्वाचन आयोग	४
५. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	५
६. अर्थ मन्त्रालय	९
७. आपूर्ति मन्त्रालय	६८
८. उद्योग मन्त्रालय	७२
९. ऊर्जा मन्त्रालय	७७
१०. कृषि विकास मन्त्रालय	८३
११. खानेपानी तथा सरसफाई मन्त्रालय	९०
१२. गृह मन्त्रालय	९७
१३. जनसङ्ख्या तथा वातावरण मन्त्रालय	१०६
१४. परराष्ट्र मन्त्रालय	१०८
१५. पशुपंछी विकास मन्त्रालय	१११
१६. भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	११५
१७. भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	११८
१८. महिला, बालबालिका तथा समाजकल्याण मन्त्रालय	१३२
१९. रक्षा मन्त्रालय	१३४
२०. वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	१४०
२१. विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	१४४
२२. शिक्षा मन्त्रालय	१४५
२३. श्रम तथा रोजगार मन्त्रालय	१५७
२४. संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	१५९
२५. संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय	१६६
२६. सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय	१८५
२७. सहरी विकास मन्त्रालय	१८७
२८. सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	१९१
२९. सिँचाई मन्त्रालय	१९२
३०. सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय	१९८
३१. स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	२०५
३२. राष्ट्रिय योजना आयोग	२२४
अनुसूचीहरू	

लेखापरीक्षणको उद्देश्य, क्षेत्र र पद्धति

१. **संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था** – नेपालको संविधानको धारा २४१ मा संघीय र प्रदेशका सबै सरकारी कार्यालय, स्थानीय तह तथा कानूनद्वारा तोकिएका अन्य संस्थाको निर्धारित तरिकाबमोजिम नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्य समेतको विचार गरी महालेखापरीक्षकले लेखापरीक्षण गर्ने र धारा २९४ बमोजिम वार्षिक प्रतिवेदन राष्ट्रपति समक्ष पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। लेखापरीक्षण ऐन, २०४८ ले महालेखापरीक्षकले लेखापरीक्षण गर्ने तरिका, क्षेत्र, परीक्षण गर्ने कुरा र नेपाल सरकारको पूर्ण एवं अधिकांश स्वामित्व भएका संगठित संस्थाको लेखापरीक्षण सम्बन्धमा उल्लेख गरेको छ। संविधान र लेखापरीक्षण ऐनद्वारा प्रदत्त कानुनी आधारअनुरूप लेखापरीक्षण गरी प्रतिवेदन तयार गरिएको छ।
२. **उद्देश्य** – सार्वजनिक स्रोतको प्राप्ति र उपयोगका सम्बन्धमा नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्यको विचार गरी देहायका विषयहरू सुनिश्चित गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य रहेको छ:
  - आर्थिक विवरण तोकिएको ढाँचामा तयार भई कारोबारको यथार्थ स्थिति चित्रण गरेको,
  - विनियोजन ऐनबमोजिम स्वीकृत सीमाभित्र रही सोही ऐनबाट निर्दिष्ट प्रयोजनमा खर्च गरेको,
  - राजस्व लगायत समस्त आम्दानी र धरौटी असुली तथा दाखिला गरेको,
  - सरकारी सम्पत्तिको अभिलेख, उपयोग र संरक्षणको पर्याप्त व्यवस्था गरेको,
  - आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था प्रभावकारी रहेको,
  - आर्थिक कारोबार गर्दा ऐन कानूनको परिपालना गरेको एवं पुष्ट्याई गर्ने यथेष्ट प्रमाण राखेको,
  - कार्यक्रमअनुसार निर्धारित समयभित्र प्रगति हांसिल गरेको र
  - विगतमा औल्याइएका व्यहोराको कार्यान्वयन गरेको।
३. **क्षेत्र** – यो वर्ष सबै सरकारी निकाय, संगठित संस्था, समिति, बोर्ड, कोष, प्राधिकरण, विश्वविद्यालय समेतका कानूनले लेखापरीक्षण गर्नुपर्ने गरी तोकेका निकायको आर्थिक वर्ष २०७२।७३ को र पेस भएसम्म बक्यौता समेतका आर्थिक कारोबारको लेखापरीक्षण गरिएको छ। स्वीकृत वार्षिक लेखापरीक्षण योजनाअनुसार वित्तीय लेखापरीक्षणको साथै कार्यमूलक, सूचना प्रविधिमा आधारित र वातावरणीय लेखापरीक्षण गरिएको छ। मन्त्रालय तथा निकायगत व्यहोराहरू एकीकृत रूपमा समावेश गरी यो प्रतिवेदन तयार गरिएको छ।
४. **पद्धति**: संविधान, लेखापरीक्षण ऐन, सर्वोच्च लेखापरीक्षण संस्थाहरूको अन्तर्राष्ट्रिय संगठन (इन्टोसाई) द्वारा प्रतिपादित सिद्धान्त र असल अभ्यासको अनुसरण गरी लेखापरीक्षण मानदण्ड एवं मार्गदर्शन प्रयोग गरिएको छ।

वार्षिक योजना र कार्यक्रमको अधीनमा रही स्थलगत रूपमा लेखापरीक्षण गरी प्रतिवेदन गरिएको छ। लेखापरीक्षणको गुणस्तर अभिवृद्धिका लागि कार्यान्वयन चरणमा निरीक्षण, सुपरिवेक्षण तथा आचारसंहिता पालनाको अनुगमन गरी गुणस्तर आश्वस्तताको निमित्त सम्पादित कामको पुनरावलोकन गर्ने गरिएको छ।

लेखापरीक्षण गरिने निकाय र कारोबारको छनौट गर्दा जोखिम मूल्याङ्कनको आधारमा स्वीकृत योजना र कार्यविधि अबलम्बन गरी विस्तृत, संक्षिप्त र आन्तरिक लेखापरीक्षण तथा केन्द्रीय आर्थिक विवरणको आधारमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ।

लेखापरीक्षण तथा बेरजू स्थिति

१. **लेखापरीक्षण** – कार्यालयबाट यो वर्ष निम्नानुसार लेखापरीक्षण गरिएको छः

१.१ **सरकारी निकाय** – यो वर्ष ३ हजार ९४४ सरकारी निकायको विनियोजन/राजस्व/धरौटी समेत रु.१२ खर्ब ९५ अर्ब ४४ करोड ९२ लाखको निम्नानुसार लेखापरीक्षण भएको छः

(रु. लाखमा)

क्र.सं.	कारोबार	२०७२/७३ को लेखापरीक्षण अङ्क
१.	विनियोजन निकासा	६,००,८५,१०
२.	राजस्व असुली	४,७५,१२,४९
३.	धरौटी आम्दानी	२६,७६,४९
४	अन्य	१,९२,७०,८४
जम्मा		१२,९५,४४,९२

सरकारी निकायको लेखापरीक्षण कारोबारको विवरण अनुसूची १ मा उल्लेख छ ।

१.२ **संगठित संस्था, समिति र अन्य संस्था** – यो वर्ष ६३ संगठित संस्थाको रु.१७ खर्ब ९८ अर्ब ८३ करोड ६० लाख, ६९३ समिति तथा अन्य संस्थाको रु.१ खर्ब २२ अर्ब ४७ करोड ६ लाख र ७५ जिल्ला विकास समितिको रु.१ खर्ब २३ अर्ब २ करोड ७७ लाखको लेखापरीक्षण गरिएको छ । विस्तृत विवरण अनुसूची २, ३, ४ र ६ मा छ ।

१.३ **कार्यमूलक तथा अन्य लेखापरीक्षण** – यो वर्ष ७ विषयको कार्यमूलक, १ विषयको वातावरणीय र ३ सफ्टवेयरको सूचना प्रविधिमा आधारित लेखापरीक्षण गरिएको छ ।

१.४ **लेखापरीक्षण बक्यौता** – सरकारी कार्यालयतर्फ लेखापरीक्षण बक्यौता गत वर्षसम्म २ हजार ९२९ इकाईको रु.५ अर्ब ७४ करोड १२ लाख रहेकोमा यो वर्ष २ हजार ९२५ इकाईको रु.५ अर्ब ३० करोड ६४ लाख पुगेको छ । यसै गरी संगठित संस्थाहरुको गत वर्षसम्मको लेखापरीक्षण बक्यौता ४८२ आर्थिक वर्षको रहेकोमा यस वर्ष ४३६ वर्षको लेखापरीक्षण बक्यौता रहेको छ ।

१.५ **रायसहितको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन** – सञ्चित कोषको हिसाब एवं केन्द्रीय निकायबाट पेस भएका आर्थिक विवरण उपर यस कार्यालयबाट लेखापरीक्षण रायसहितको प्रतिवेदन उपलब्ध गराइएको छ । संगठित संस्थातर्फ ३८ आर्थिक विवरणमध्ये ४ मा कैफियतरहित र ३४ मा कैफियतसहितको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन उपलब्ध गराइएको छ ।

२. **बेरजू** – आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०५५ को दफा २(द) ले प्रचलित कानूनबमोजिम पुऱ्याउनुपर्ने रीत नपुऱ्याई कारोबार गरेको वा राख्नुपर्ने लेखा नराखेको तथा अनियमित वा बेमनासिब तरिकाले आर्थिक कारोबार गरेको व्यहोरालाई बेरजूको रूपमा परिभाषित गरेको छ ।

निकायहरुको असुल फछ्यौट गरी कारवाही टुङ्गो लगाउनुपर्ने अद्यावधिक रकम गत वर्ष रु.३ खर्ब २८ अर्ब ५२ करोड ३८ लाख रहेकोमा यस वर्ष देहायअनुसार रु.३ खर्ब ९६ अर्ब २५ करोड ६१ लाख पुगेको छ । उक्त रकम गतवर्षको तुलनामा २०.६२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । सोमध्ये सरकारी कार्यालय र जिल्ला विकास समिति र अन्य संस्था समितिको हालसम्मको बेरजू २ खर्ब २२ अर्ब रहेको छ ।

(रु.लाखमा)

क्र.सं.	विवरण	रकम
१	सरकारी कार्यालयको बेरजू	१६७,४९,२७
२	जिल्ला विकास समिति, अन्य संस्था र समितिका बेरजू	५४,३९,९८
३	लेखापरीक्षण बक्यौता	५,३०,६४
४	राजस्व बक्यौता	१,३२,१८,१८
५	शोधभर्ना लिन बाँकी वैदेशिक अनुदान	२२,५१,७७
६	शोधभर्ना लिन बाँकी वैदेशिक ऋण	१४,३३,७२
७	जमानत बसी दिएको ऋणको भाखा नाघेको साँवा ब्याज	२,०५
	जम्मा:	३,९६,२५,६१

द्रष्टव्य: संगठित संस्थाहरुको लेखापरीक्षणबाट देखिएको बेरजूको लगत राख्ने एवं सम्परीक्षण कार्य यस कार्यालयबाट नहुने भएकोले उल्लिखित अकमा समावेश छैन ।

३. **बेरजू वर्गीकरण** - आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०५५ मा बेरजूलाई असुल गर्नुपर्ने, नियमित गर्नुपर्ने र पेशकी गरी ३ वर्गमा वर्गीकरण गरिएको छ । यस कार्यालयले बेरजूलाई असुल गर्नुपर्ने, अनियमित भएको, प्रमाण कागजात पेस नभएको, जिम्मेवारी नसारेको, शोधभर्ना नलिएको र पेशकी बाँकीमा वर्गीकरण गरिएको छ । पेशकीअर्न्तगत कर्मचारी पेशकी, मोबिलाइजेसन पेशकी, प्रतीतपत्र पेशकी र संस्थागत पेशकीमा वर्गीकरण रहेको छ । यो वर्ष सरकारी कार्यालय, समिति र अन्य संस्थातर्फ लेखापरीक्षणबाट औल्याइएको बेरजू अङ्क निम्नानुसार छ:

(रु. लाखमा)

वर्गीकरण	सरकारी कार्यालय	समिति तथा अन्य संस्था र जिल्ला विकास समिति	जम्मा	कुल बेरजूको प्रतिशत
जम्मा बेरजू	८८,८५,५९	८,५८,१०	९७,४३,६९	१००.००
१. असुल गर्नुपर्ने	४०,४३,८९	९४,७८	४१,३८,६७	४२.४८
२. नियमित गर्नुपर्ने	२४,४०,३२	६,०७,७८	३०,४८,१०	३१.२८
• अनियमित भएको	५,१३,५५	२,०९,६४	७,२३,१९	७.४२
• प्रमाण कागजात पेस नभएको	१८,१४,२५	३,७०,९६	२१,८५,२१	२२.४३
• जिम्मेवारी नसारेको	१४	-	१४	०.००
• शोधभर्ना नलिएको	१,१२,३८	२,७१,८८	३,८४,२६	३.९३
३. पेशकी	२४,०१,३८	१,५५,५४	२५,५६,९२	२६.२४
• कर्मचारी पेशकी	४०,९१	३,२१	४४,१२	०.४५
• मोबिलाइजेसन पेशकी	१६,६१,७३	-	१६,६१,७३	१७.०५
• प्रतीतपत्र पेशकी	२,९८,५६	-	२,९८,५६	३.०६
• संस्थागत पेशकी	४,००,१८	१,५२,३३	५,५२,२१	५.६८

बेरजू वर्गीकरण, फछ्यौट तथा सम्परीक्षण अनुसूची ७ र ८ मा उल्लेख छ ।

- ३.१ सरकारी कार्यालयतर्फ यो वर्ष रकमगत आधारमा बढी बेरजू हुने ५ मन्त्रालय निम्नानुसार छन्:

(रु. लाखमा)

क्र.सं.	मन्त्रालय	लेखापरीक्षण अंक	बेरजू अङ्क				कुल बेरजूको प्रतिशत	ले.प.अङ्कको तुलनामा बेरजू प्रतिशत
			असुल गर्नुपर्ने	नियमित गर्नुपर्ने	पेशकी बाँकी	जम्मा		
१.	अर्थ	७१८९५६६	३७५३६१	१५४८६	३०२	३९११४९	४४.०२	५.४४
२.	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात	७०६८७०	६५००	२४२५२	९६९५३	१२७७०५	१४.३७	१८.०७
३.	संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास	६७०६२६	२५५२	४२०१३	३५७८३	८०३४८	९.०४	११.९८
४.	शिक्षा	९२०३०४	१०५८	७३९१६	२६७०	७७६४४	८.७४	८.४४
५.	खानेपानी तथा सरसफाई	१४६४३४	१७४६	२१५४४	१४९६०	३८२५०	४.३०	२६.१२
	जम्मा	९६३३८००	३८७२१७	१७७२११	१५०६६८	७१५०९६		

उल्लिखित ५ मन्त्रालयको बेरजू सरकारी कार्यालयतर्फको कुल बेरजूको ८०.४८ प्रतिशत रहेको छ ।

- ३.२ सरकारी निकायतर्फ विगत ३ वर्षको लेखापरीक्षण र बेरजू अङ्कको तुलनात्मक स्थिति निम्नानुसार छ:

(रु.लाखमा)

प्रतिवेदन	लेखापरीक्षण अङ्क	बेरूजु अङ्क	प्रतिशत
बाउन्नौ	८,५३,९४,६४	३७,४०,५७	४.३८
त्रिपन्नौ	१०,४३,२३,८४	४८,७७,८८	४.६७
चवन्नौ	१२,९५,४४,९२	८८,८५,५९	६.८६

लेखापरीक्षण अङ्कको तुलनामा बेरूजु गत वर्ष ४.६७ प्रतिशत रहेकोमा यस वर्ष बढेर ६.८६ प्रतिशत पुगेको छ ।

४. असुली - यस वर्ष लेखापरीक्षणबाट देखिएको बेरूजु रु.९७ अर्ब ४३ करोड ६९ लाखमध्ये ४२.४८ प्रतिशत अर्थात् रु.४१ अर्ब ३८ करोड ६७ लाख असुलउपर गर्नुपर्ने बेरूजु रहेको छ । यस सम्बन्धमा देखिएका व्यहोरा देहायअनुसार रहेका छन्:

४.१ कार्यालयले विभिन्न ३९ सरकारी निकायहरूको लेखापरीक्षण गर्दा बेरूजु औल्याए पश्चात् लेखापरीक्षणको क्रममा रु.९ करोड ७६ लाख, प्रारम्भिक प्रतिवेदन पठाएपछि रु.२ करोड ३३ लाख र सम्परीक्षणको क्रममा रु.१ अर्ब ८४ करोड ८३ लाख समेत कुल रु.१ अर्ब ९६ करोड ९२ लाख असुल भएको छ । समितितर्फ ५ निकायले रु.१२ करोड ५ लाख असुल गरेको समेत लेखापरीक्षणबाट यस वर्ष रु.२ अर्ब ८ करोड ९७ लाख असुल भएको छ । असुली सम्बन्धी निकायगत विवरण देहायमा उल्लेख गरिएको छ ।

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	निकाय/मन्त्रालय	ले. प. को दौरानमा	प्रारम्भिक प्रतिवेदन पठाएपछि	सम्परीक्षणको क्रममा	जम्मा	अन्य निकाय	कुल जम्मा
१.	राष्ट्रपतिको कार्यालय	-	२४२	-	२४२	-	२४२
२.	संविधान सभा व्यवस्थापिका संसद सचिवालय	७३	-	३४	१०७	-	१०७
३.	सर्वोच्च अदालत	२६६	५४४	६७२९	७५३९	-	७५३९
४.	महालेखापरीक्षकको कार्यालय	९	-	-	९	-	९
५.	लोक सेवा आयोग	२०	-	५८	७८	-	७८
६.	निर्वाचन आयोग	५	-	१४४	१४९	-	१४९
७.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	५१	-	२४	७५	-	७५
८.	न्याय परिषद्	१६४८	-	-	१६४८	-	१६४८
९.	राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग	२	-	६	८	-	८
१०.	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	३२७७	२८	५७५६	९०४१	-	९०४१
११.	अर्थ	११३८१	६५२८	६३७४८१	६५४३९०	६४४८	६६०८३८
१२.	उद्योग	१३७८	३४	-	१४१२	-	१४१२
१३.	ऊर्जा	७०	६०	१४७५	१६०५	-	१६०५
१४.	कृषि विकास	३५३५	१२३७	७३३५७	७८१२९	-	७८१२९
१५.	गृह	८२९९	६४१	९१५६	१८०९६	-	१८०९६
१६.	परराष्ट्र	५	-	-	५	-	५
१७.	पशुपन्छि विकास	२७२२	७९	७९३	३५९४	-	३५९४
१८.	संस्कृति पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन	-	-	४७०	४७०	४००३९	४०५०९
१९.	भूमिसुधार तथा व्यवस्था	३६९	५६४	-	९३३	-	९३३
२०.	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात	९०८८	२२२	५३२२६	६२५३६	-	६२५३६
२१.	महिला,बालबालिका तथा समाज कल्याण	१७२१	३	२४५३	४१७७	-	४१७७
२२.	युवा तथा खेलकूद	३४	-	-	३४	-	३४
२३.	रक्षा	१२०१८	-	४७४	१२४९२	-	१२४९२
२४.	वन तथा भू-संरक्षण	२५६९	१०१	१०१३१	१२८०१	-	१२८०१
२५.	वाणिज्य	६७	-	१६	८३	-	८३
२६.	आपूर्ति	४	-	-	४	-	४
२७.	जनसंख्या तथा बातावरण	९	-	२१२२२	२१२३१	-	२१२३१
२८.	शान्ति तथा पुननिर्माण	१०	-	५३९०८८	५३९०९८	-	५३९०९८
२९.	शिक्षा	९५४१	७७३	६९८०६	८०१२०	१९०३	८२०२३
३०.	श्रम तथा रोजगार	५०	०	०	५०	-	५०
३१.	सामान्य प्रशासन	३१९	०	६४४५	६७६४	-	६७६४
३२.	सिचाई	९६९	४३१	१५४०५	१६८०५	-	१६८०५
३३.	सूचना तथा सञ्चार	५२	२३७	२७४०२५	२७४३१४	-	२७४३१४

क्र.सं.	निकाय/मन्त्रालय	ले. प. को दौरानमा	प्रारम्भिक प्रतिवेदन पठाएपछि	सम्परीक्षणको क्रममा	जम्मा	अन्य निकाय	कुल जम्मा
३४.	सहरी विकास	५०	२०५१	१२६१५	१४७१६		१४७१६
३५.	खानेपानी तथा सरसफाइ	६३४	३५३	४६२८	५६१५	-	५६१५
३६.	संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास	२५०२७	९०३८	८३०७५	११७१४०	४२६	११७५६६
३७.	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या	२३२७	३३३	१९९६२	२२६२२	७९६५४	९४२७६
३८.	सहकारी तथा गरिवी निवारण			१५८	१५८		१५८
३९.	राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	५१	२	१८५	२३८	-	२३८
	जम्मा	९७६३०	२३२५९	१८४८३९७	१९६९२८६	१२०४७०	२०८९७५६

- ४.२ यस वर्ष असुल गर्नुपर्ने देखिएको बेरुजूमध्ये अर्थ मन्त्रालयको सबैभन्दा बढी रु.३७ अर्ब ५३ करोड ६१ लाख रहेको छ। उक्त रकममा पुँजीगत लाभकर असुल नगरेको, करदाताले खरिद बिक्रीको कारोबार यथार्थ घोषणा नगरेको, मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने कारोबार भए पनि असुल नगरेको, करदाताले मूल्य अभिवृद्धि कर सरकारबाट लिनुपर्ने (क्रेडिट) देखाई तिर्नुपर्ने रकम घटाएको, नपाउने मूल्य अभिवृद्धि कर क्रेडिट दावी गरेको, करोडौं कारोबार गरे पनि आय विवरण पेस गरी कर नतिरेको लगायतका व्यहोरा देखिएका छन्।
- ४.३ भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालयअन्तर्गत मूल्य समायोजन बढी भुक्तानी दिएको, पूर्वनिर्धारित क्षतिपूर्ति असुल नगरेको, जोडजम्मा फरक पारी बढी भुक्तानी दिएको, नयाँ आइटममा बढी दर निर्धारण गरेको, प्रोभिजनल सममा बिल भरपाईबेगर खर्च गरेको लगायतका कारणबाट रु.६५ करोड असुल गर्नुपर्ने देखिएको छ।
- ४.४ सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालयअन्तर्गत दूरसञ्चार सेवा प्रदायक कम्पनीहरुबाट फ्रिक्वेन्सी दस्तुर, नवीकरण दस्तुर र रोयल्टी असुल नभएकोले रु.५५ करोड ४६ लाख असुल गर्नुपर्ने देखिन्छ।
- ४.५ भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालयले घरजग्गा बिक्रीमा पुँजीगत लाभ असुल नगरेको, रजिष्ट्रेसन दस्तुर असुल नगरेको आदि कारणबाट रु.३३ करोड ६३ लाख असुल गर्नुपर्ने देखिएको छ।
- ४.६ कृषि विकास र संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयअन्तर्गत सशर्त अनुदान उपयोग नभए पनि फिर्ता नगरेको, अग्रिम कर कट्टा नगरेको लगायतका कारणबाट क्रमशः रु.२५ करोड ६२ लाख र रु.२५ करोड ५२ लाख असुल गर्नुपर्ने अवस्था छ।
५. **पेशकी** - आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को परिच्छेद ९ बमोजिम उपलब्ध गराएको कार्यपरिचालन, प्रतीतपत्र, कर्मचारी तथा अन्य पेशकी तोकेको कार्यविधि अपनाई फछ्यौट गर्नुपर्नेमा यो वर्ष सरकारी कार्यालयतर्फ रु.२४ अर्ब १ करोड ३८ लाख फछ्यौट हुन बाँकी पेशकी बेरुजू रहेको छ। यस्तो पेशकी बेरुजू हालसम्मको रु.५८ अर्ब ३६ करोड ३० लाख रहेको छ। गत वर्षको तुलनामा पेशकी बाँकी बेरुजू रकम १२.५५ प्रतिशत बढेको छ। पेशकी विवरण अनुसूची ५ मा रहेको छ।
- सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११३ बमोजिम खरिद सम्भौता भएपश्चात् मोबिलाइजेसन पेशकी दिने र विलबाट कट्टा गर्ने व्यवस्था रहेकोमा यो वर्ष दिएको पेशकीमध्ये रु.१६ अर्ब ६१ करोड ७३ लाख समेत हालसम्मको फछ्यौट हुन बाँकी मोबिलाइजेसन पेशकी बेरुजू रु.२७ अर्ब ८ करोड ५५ लाख रहेको छ।
६. **कोष सञ्चालन** - सरकारी कार्यालयतर्फ १९ मन्त्रालय/निकायअन्तर्गत सञ्चालनमा रहेका कोषहरुमा गत वर्षको जिम्मेवारी रु.६४ अर्ब ९७ करोड ८६ लाख र यो वर्षको आम्दानी रु.२ खर्ब ७ अर्ब ११ करोड ७६ लाख समेत रु.२ खर्ब ७२ अर्ब ९ करोड ६२ लाखमध्ये रु.१ खर्ब ६१ अर्ब ३६ करोड ९६ लाख खर्च भई रु.१ खर्ब १० अर्ब ७२ करोड ६६ लाख बाँकी रहेको छ (अनुसूची ११)। यस्ता कोषहरुमा प्रधानमन्त्री दैवी प्रकोप उद्धार कोष, पुनर्निर्माण कोष, नेपाली सेना कल्याणकारी कोष, नेपाल प्रहरी कल्याणकारी कोष, सशस्त्र प्रहरी बल कल्याणकारी कोष, पत्रकार कल्याण कोष, वातावरण संरक्षण कोष, वन विकास तथा घाटगद्दी कोष, छात्र शिक्षा कोष, जिल्ला शिक्षा कोष, शान्ति कोष लगायत छन्। कतिपय निकायले गत वर्ष देखाएको मौज्जात फरक पारी जिम्मेवारी सारेकोले गत वर्षको जिम्मेवारी रकममा रु.८३ करोड ९१ लाख फरक परेको छ।

७. बेरुजू फछ्यौट स्थिति - आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०५५ र नियमावली, २०६४ ले बेरुजूको लगत राख्ने, फछ्यौट गर्ने एवं सम्परीक्षण गर्ने गराउने कार्यविधि र जिम्मेवारीसम्बन्धी कानूनी व्यवस्था गरेको छ । आर्थिक कारोबारको जवाफदेहिताका लागि जिम्मेवार व्यक्ति र लेखाउत्तरदायी अधिकृत रहेका छन् । यो वर्ष बेरुजू फछ्यौट तथा सम्परीक्षणको स्थिति निम्नबमोजिम छः

(रु.लाखमा)

विवरण	विगतको बेरुजू	समायोजनबाट थप (घट)	फछ्यौट तथा सम्परीक्षण	चालू वर्षको लेखापरीक्षण बेरुजू	अद्यावधिक बाँकी बेरुजू
सरकारी कार्यालय	१,१२,४१,३८	१७	३३,७७,८७	८८,८५,५९	१,६७,४९,२७
संगठित संस्था, समिति, अन्य संस्था	५०,४०,४९	-	४,५८,६९	८,५८,१०	५४,३९,९८
जम्मा	१,६२,८१,८७	१७	३८,३६,५६	९७,४३,६९	२,२१,८९,२५

विगत वर्षको बेरुजू रु.१ खर्ब ६२ अर्ब ८२ करोड रहेकोमा यो वर्षको लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोराउपर ३५ दिनभित्र र म्याद थप भएकोमा थप म्यादभित्र रु.३८ अर्ब ३६ करोड ४८ लाख फछ्यौट भएको र चालु वर्ष फछ्यौट नभई बाँकी बेरुजू रु.९७ अर्ब ४४ करोड ६९ लाख थप गर्दा कुल बेरुजू रु.२ खर्ब २२ अर्ब रहेको छ । विस्तृत विवरण अनुसूची ९ र १० मा छ । प्रतिवेदन २०६९ सम्मको तत्कालीन बेरुजू फछ्यौट समितिलाई हस्तान्तरण गरिएको रु.१० करोड १७ लाख यसमा समावेश छैन ।